

Zuinig met antibiotica

Het antibioticagebruik op melkveebedrijven is in beeld gebracht. Hoe benutten we deze gegevens om zuiniger met antibiotica om te gaan en hoe denken dierenartsen hierop in te spelen? Speelt de keuze voor verschillende middelen een rol?

ABELE KUIPERS, Stichting Agro Management Tools,

HARM WEMMENHOVE, Wageningen UR Livestock Research i.s.m. dierenartsen uit het project

Het antibioticumgebruik staat onder druk. In het landelijke project 'Efficiënt en Transparant Medicijngebruik' worden ziekten en medicijngebruik in onderlinge samenhang bekeken. De nadruk ligt op het goed registreren en bruikbaar maken van de data voor veehouder en dierenarts. Dus ook op het ontwikkelen van kengetallen waarmee bedrijven zich onderling kunnen vergelijken. Aan het project, gefinancierd door het Productschap Zuivel en EL&I, nemen momenteel zo'n 75 veehouders deel. De kern wordt gevormd door zes dierenartsenpraktijken (DAP's) met elk een studiegroep van veehouders.

Verschillen in niveau van gebruik

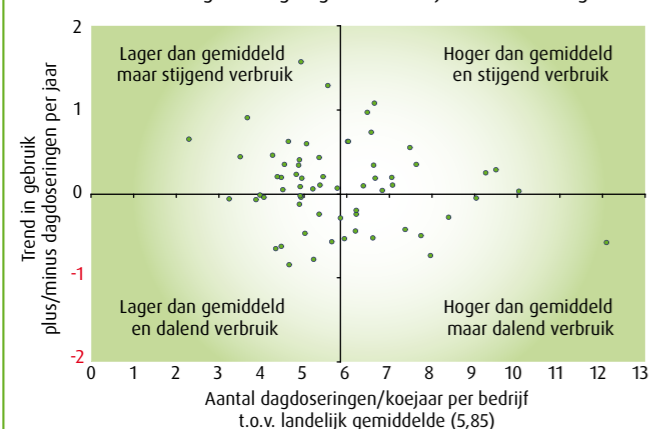
Het antibioticagebruik wordt uitgedrukt in aantal dagdoseringen. Het aantal dagdoseringen per koe per jaar geeft aan hoeveel

dagen een gemiddeld aanwezige koe in de veestapel op jaarbasis onder behandeling van antibiotica is. Dit aantal is voor 64 bedrijven weergegeven in figuur 1. Er is een gemiddelde genomen over vijf jaar, omdat hiermee voorraadvorming van medicijnen wordt genivelleerd. Dit zegt veel meer dan hetzelfde kengetal over bijvoorbeeld één jaar. Met meerdere jaren kun je ook een trend in gebruik voor elk bedrijf waarnemen. Het gemiddelde van de groep bedrijven ligt op 5,90 dagdoseringen, terwijl de spreiding van 2 tot 13 dagdoseringen loopt. Sommige bedrijven stijgen in gebruik en andere dalen juist behoorlijk. Er zijn dus best grote verschillen.

Het koppelen van antibiotica aan aandoeningen maakt de informatie interessanter voor de veehouder. Uit figuur 2 blijkt dat de meeste antibiotica worden gebruikt

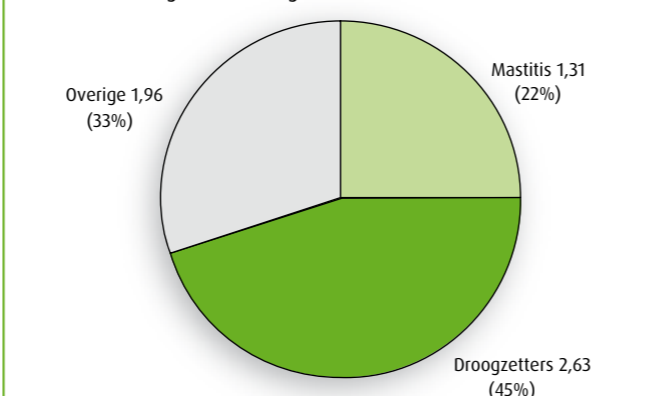
Figuur 1

Gemiddeld aantal dagdoseringen gedurende 5 jaar en trend in gebruik.

Figuur 2

Aantal dagdoseringen per koejaar, opgedeeld naar droogzetters, mastitis en overige aandoeningen.

Zes dierenartsen, zes visies op het medicijngebruik

Hoe kijken de zes dierenartsen die betrokken zijn bij dit project aan tegen het zuiniger omgaan met medicijnen?

- 1. Tine van Werven**, ULP Harmelen: "Pas als veehouders zich bewust zijn van de antibiotica die ze gebruiken en waarom, kunnen ze de volgende stap maken naar een meer verantwoord gebruik."
- 2. Folkert Mulder**, DAC Oosterwolde: "We kunnen meer doen aan diagnostiek: een kalf hoest, de veehouder geeft een middel. Als het werkt is dat mooi, maar vaak is het een schot hagel."
- 3. Annemiek Veenkamp**, DAP Flevoland: "Toepassing van antibiotica begint met een specifiek Bedrijfsbehandelplan waarin dierenarts en veehouder afspreken hoe op een verantwoordelijke manier (met zo weinig mogelijk derde keus middelen) te behandelen."
- 4. Niels Groot Nibbeling**, Veterinair Centrum Someren: "We kiezen

ervoor om middelen met cefalosporinen en quinolonen weg te laten; de meeste behandelingen kunnen toe met eenvoudige middelen, mits goed gedoseerd en goed doorbehandeld."

5. Arend Beekhuis, Lingevoe Lienden: "Winst van dit project is dat deelnemende veehouders en dierenartsen zich bewuster geworden zijn van de inzet van antibiotica. Verder zal inzet van vaccins en betere huisvesting moeten leiden tot reductie in gebruik."

6. Rinus van Wijck, DAP Dokkum: "Verantwoord antibioticumgebruik door Bedrijfsbehandelplan, werken aan weerstand en welzijn, doorontwikkelen van mastitisvaccin en vaker inzetten van een antibiogram voor het kiezen van het antibioticum."

voor droogzetten en mastitis: de uier staat centraal met 65 tot 70 procent van het totale gebruik. Bij de 'overige aandoeningen' spelen klauw- en beengebreeken een belangrijke rol.

Het kengetal 'aantal dagdoseringen' geeft een eerste indicatie van het antibioticagebruik op het bedrijf. Daarna zal de dierenarts samen met de veehouder inzoomen op de bedrijfsomstandigheden en op de koeien die bijdragen aan een hoger niveau van gebruik. In het project werken we nu aan zowel het signaleren van bedrijfskenmerken die bijdragen aan dit niveau, als het signaleren van de probleemkoeien via het bedrijfsmanagementprogramma van de veehouder.

Verschillen in soorten antibiotica

Er wordt een breed scala aan medicijnen gebruikt. In figuur 3 staan voor twee die-

renartsenpraktijken de gebruikte droogzetters die zijn ingezet bij de veehouders van de praktijken. Er is duidelijk sprake van een verschillend inkoopbeleid. De actieve stoffen die in het preparaat zitten, zeggen meer dan de merknamen. In figuur 3 (rechts) zijn daarom ook de werkzame stoffen vermeld. Het gebruik voor 'overige aandoeningen' is eveneens vergeleken voor twee praktijken. Hieruit bleek onder andere dat Excenel en ook Neopen erg geliefd zijn. Excenel is een voorbeeld van een medicijn dat ook in de humane geneeskunde gebruikt wordt. Het gebruik ervan in de veehouderij verhoogt daarom de vrees voor bacteriële resistentievorming. Daarnaast vragen veehouders zich af of het nodig is om periodiek van antibioticum te wisselen, vooral als het dier niet opknapt. De dierenarts vervult een centrale rol in de beantwoording van zulke vragen.

Zuiniger

Zuiniger met antibiotica betekent in eerste instantie een nauwkeurigere en bewustere toediening. Dit bleek ook het geval bij het stikstofgebruik: een nauwkeuriger toediening leidde tot ongeveer een halvering van het gebruik. Meer begeleiding van bedrijven die veel antibiotica gebruiken, is ook een stap in de goede richting. Bij een hoog verbruik is er vrij vaak wat aan de hand bij de 'overige aandoeningen'. De grootste winst is in theorie te behalen door het selectief gebruik van droogzetters. Dit zou meer gestimuleerd kunnen worden. Het droogzetten van alle vier de kwartieren met antibioticapreparaten is routine geworden op zo'n 90 procent van de bedrijven. Mastitis is immers heel vervelend voor de bedrijfsvoering en voor het dier zelf. Toch lijkt de vraag gerechtvaardigd of het wel nodig is om alle kwartieren standaard te behandelen. §

Figuur 3

Gebruik van droogzetters op veebedrijven binnen twee verschillende dierenartsenpraktijken, gedurende 5 jaar (in aantal dagdoseringen per koejaar)

